

Ni vse zlato, kar se sveti; #89/100

Zlati macesni niso edini razlog za priljubljenost Slemenove špice – Edinstveni, verjetno najpogostejše fotografirani pogled na kralja gora, Jalovec, z jezerci v ospredju – V večnost kot naravna kulisa prizora v kultnem slovenskem filmu Kekec

Tekst in fotografije: **Andreja Frankovič**

Jesen je čas za gobe, kostanj, pisano listje ... in zlate macesne. Ti so pravzaprav živo rumeni, a ne bom dlakocepila; vsake oči imajo svojega malarja, pravijo. So edini iglavci pri nas, ki pozimi odvržejo iglice, še pred tem pa se odenejo v čudovito jesensko preobleko.

Čprav so macesne zaradi pridobivanja lesa sadili tudi v nižinah (kar se ni najbolje obneslo, saj jih ogroža macesnov rak), pa ta mogočna drevesa ljubijo visokogorje. Uspevajo vse do 2400 metrov nadmorske višine, saj odlično kljubujejo mrazu, močnim vetrovom in snegu. V Sloveniji so razširjeni v Julijcih, Karavankah in Kamniških Alpah, kjer na približno 2000 metrih tvorijo gozdno mejo. Nekoč so verjeli, da v svetlih macesnovih gozdovih domujejo tudi dobre gozdne vile.

Gozdnih vil ni bilo doma

Med našim obiskom v njihovem rajskem domovanju na Slemenovi špici (1911 m) pod Mojstrovko jih ni bilo doma – ali pa so se raje umaknile našim pogledom. Morda so imele veliko dela s pripravami na povečano število obiskovalcev, ki je značilno za čas zlatih macesnov, ali na prihajajočo zimo. Ne samo vil, na naši lahkotni pohodniški turi, ki se je zgodila med delovnikom, tudi ljudi z izjemo enega para nismo srečali, pa tudi macesni so bili še precej zeleni.

Zlati macesni pa niso edini razlog za priljubljenost Slemenove špice, niti za naš (prezgodnji) obisk. Ta zelo enostavno dostopni gorski cilj že po dobri uri hoje, če smo startali na Vršiču (iz doline Tamar je pot dvakrat daljša in občutno bolj strma), postreže z edinstvenim in verjetno najpogostejše fotografiranim pogledom na kralja gora, Jalovec, z jezerci v ospredju. Če se ozremo navzdol, se z očmi lahko sprehodimo po ledeniški dolini Tamar vse do planiških skakalnic in naprej proti Karavankam.

Gorski macesni na Slemenu pa so se zapisali v večnost kot naravna kulisa prizora v kultnem slovenskem filmu Kekec (1951), v katerem neustrašni Kekec prepeva zimzeleno naslovno pesem *Kaj mi poje ptičica*, bolj znano kot *Dobra volja je najbolja*. Če sem iskrena, se mi je kot že ničkolikokrat na gorskih stezicah tudi tu kar sama od sebe prikradla na ustnice.

Jutro v Zgornjesavski dolini ni bilo nič kaj obetavno, a z vsako serpentino slikovite ruske ceste čez Vršič, ki je s 1611 metri najvišji gorski prelaz v vzhodnih Julijskih Alpah, se je megla ponižno umakala modrini neba. Celo žalostni kamniti obraz Ajdovske deklice, bajeslovnega bitja v severnem ostenju Prisojnika oziroma Prisanka, se je zdel vedrejši. Morda pa so se ajdovske žene, ki so deklico zaradi prerokbe, da bo lovčev sin ustrelil Zlatoroga, spremenile v skalo, vendarle pomirile in ji odpustile?

■ Sleme in Jalovec

Na izhodišču so se vremenske razmere za naš izlet zdele že skoraj idealne, čeprav sonca ni bilo na vidiku. Flyev zaspani pogled in zvedavi smrček sta pomenljivo ugibala, v katero smer se bomo odpravili. Nista se zmotila. Navzgor, proti zahodu. Izlet bi lahko začeli čisto na vrhu prelaza, a smo si ga namerno nekoliko začinili s startom pri višini sto metrov oziroma dve serpentini nižje ležeči Erjavčevi koči, eni prvih planinskih koč v naših gorah in prvi na Vršiču. (Zgrajena je bila leta 1901 kot Vosshutte, slovenski planinci pa so jo poimenovali po naravoslovcu in pisatelju Franu Erjavcu, tudi avtorju povesti z naslovom *Ni vse zlato, kar se sveti*.)

Z najbolj strmim delom poti, ali če uporabim besede Briana Tracyja, z živo žabo, ki jo je najbolje pojesti že zjutraj, saj se ti potem čez dan ne more zgoditi nič hujšega več, smo tako opravili takoj na začetku. Po stezi, urezani v pobočje Šitne glave, smo se po priključitvi stezi z Vršiča še naprej vzpenjali do sedla Vratca (1801 m), nato pa smo se med ruševjem in macesni, ki so komajda dajali slutiti, da si bodo kmalu nadel rumen plašč, celo nekoliko spustili.

Res prijetna, zelo dobro uhojena, razgibana in tudi vse bolj razgledna steza nas je pripeljala na planoto Sleme, od koder smo se najprej povzpeli na vrh Slemenove špice. Ovce, ki so ga temeljito pognojile, so po končani poletni paši najbrž že v dolini. Prikrajsan za zanimivo družbo se je moral Fly zadovoljiti z njihovimi vohalnimi sporočili.

Kaj vse je razbral pasji smrček

Kljub njihovi starosti je bilo zanimivih informacij, ki jih zmore razbrati neverjeten pasji nos, zagotovo še na pretek. V povprečju je pasji vohalni organ namreč kar od desetkrat pa celo do stotisočkrat boljši kot človeški, saj je tudi del možganov, specializiran za prepoznavo vonjev, pri psih približno 40-krat večji od človeškega. Flyev nos se je torej pasel na tleh, najine oči pa na razgledih proti Jalovcu, Mojstrovki, Poncam, Tamarju, Mali Pišnici, Planici ... in radovednih kavkah, ki so nas obletavale.

Če so bili macesni po večini še povsem zeleni, tudi tisti, pod katerim smo si našli koticček za pavzo, pa je bila trava na Slemenu zlata, vključno s tisto, ki je preraščala dno kotanj, v katerih voda občasno ustvari mala jezercja. Tudi visokogorski občutek svobode, mir in tišina sredi delovnega tedna so bili zlata vredni. Do popolnosti je manjkalo le še sonce in Jagi, ki tokrat ni mogla z nami. Ves čas sem imela občutek, da jo tudi Fly pogreša.

Vreme je zdržalo ravno toliko, da smo se suhi vrnili do avta, tokrat s položnejšim podaljškom čez vrh prelaza, ki so ga na trentarski strani nekoč imenovali Kranjski vrh, na gorenjski pa Jezerce, saj je bilo prav na vrhu do izgradnje današnje ceste manjše jezero. Uradno se je prelaz imenoval Mojstrovka; med obema vojnoma je čezenj potekala tudi državna (rapalska) meja med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS.

Fly na Slemenovi špici

Pogled na primorsko stran mi je ponudil jasen odgovor na neizgovorjeno vprašanje, ali bi se proti domu morda vrnili po dolini Soče in Idrijce. Odpeljali smo se v smeri prihoda. Kljub rahlemu dežju sva se odločila še za postanek pri Ruski kapelici, posvečeni sv. Vladimirju. Flya so ovinki že zazibali v spanec, zato sva se do kapelice sprehodila kar sama.

Ruska kapelica

Leseno kapelo, ki je bila prvotno obdana z ljubjem, so v značilnem ruskem slogu leta 1916 zgradili ruski vojaki – ujetniki, ki so pod okriljem Avstro-Ogrske gradili vojaško cesto čez Vršič. Pozneje je postala spominski objekt za umrle ruske vojake (natančno število žrtev ni znano), ki so umrli med gradnjo Vršiške ceste, med drugim zaradi izredno slabih delovnih in bivalnih razmer, bolezni ter ne nazadnje zasuti pod obsežnim snežnim plazom z Mojstrovke v začetku marca 1916.

Dih jemajoča panoramska ruska cesta z nič kaj prijazno zgodovino nastanka se nekaj serpentin pod Rusko kapelico naposled zravna in kmalu doseže umetno jezero Jasna ob sotočju Male in Velike Pišnice. Značilno smaragdno zelena gladina jezera je bila v ogledalu sivega neba le neprivlačna senca same sebe – kar je bil za Flya povsem nepomemben dejavnik, podobno kot temperatura vode. Medtem ko je bil pri kapelici še zaspano nezainteresiran za dodaten sprehod, se je njegovo razpoloženje ob pogledu na vodo, ki jo je zaznal med vožnjo, v hipu spremenilo. Nisva nameravala ustavljati, a mu seveda nisva mogla odreči tega veselja. Njegov moto bi namreč lahko bil moker Fly – srečen Fly.

Pogled s Slemenove špice proti Planici, v ozadju Dobrač